

ХУЛОСАИ

Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ба диссертатсияи Султонзода Исо Муҳаммад дар мавзӯи “Асосҳои назариявии танзими сармоягузори мустақими хориҷӣ дар иқтисодиёти миллӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт.

Султонзода Исо Муҳаммад соли таваллудаш 1990, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Соли 2015 Донишгоҳи давлатии Курғонтеппа ба номи Носири Хусрав (ҳоло Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав)- ро бо гирифтани дараҷаи магистри илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси фаъолияти бонкӣ хатм намудааст.

Аз соли 2015 то соли 2018 докторанти доктор PhD-и Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, айни ҳол бошад, омӯзгори кафедраи фаъолияти бонкӣ кор карда истодааст.

Роҳбари илмӣ:

Обидов Ф.С.-доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи фаъолияти бонкии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Муқарризон:

Саимуродов Ш.М. – номзади илмҳои иқтисодӣ, декани факултети менеҷменти Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Н.Хусрав.

Холназаров М.Ҳ.– номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи молияи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав;

Мухимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Яке аз омилҳои рушди иқтисодиёти ҳар кишвар, фаъолнокии баланди сармоягузорӣ мебошад, ки ба рушди иқтисодӣ мусоидат менамояд ва дар натиҷа беҳбудии ҷомеа ро баланд мебардорад. Сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ дар шароити муносири иқтисодӣ барои ҳалли вазифаҳои суръатбахшии рушди иқтисодии кишвар дар ҳолати мавҷуд набудани сармояи дохилӣ нақши муҳим доранд. Сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ на танҳо воридоти иловагии молиявиро ба иқтисодиёти кишвари қабулкунанда таъмин менамояд, балки эҳтиёҷоти онро ба воситаҳои нави пешқадами истеҳсолот, таълими касбии коргарон, усулҳои меҳнат ва истифодаи беҳтари захираҳои истеҳсолӣ қонеъ мегардонад.

Аҳамияти хоса дар он аст, ки амалияи ҷалби сармоягузориҳои мустақими сармоягузориҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аллакай даҳ сол таҷрибаи қарӣ дорад. Аммо, ҳаҷми сармоягузориҳои хориҷӣ ба кишвари мо ҳоло ҳам қам аст. Барои ин таҳқиқоти амиқи сабабҳои ба вуруди сармоягузориҳои хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлили амиқ ва усулҳои имконпазири ҷараёни сармоягузорӣ, фароҳам овардани шароити мусоид барои ҷалби сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон заруранд. Дар баробари ин вазъи кунунии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳама аломатҳои ноустуворӣ дорад. Фаъолгардонии фаъолияти сармоягузорӣ дар шароити ҳозира воситаи муҳими баланд бардоштани фаъолнокии иқтисодии кишвар, ҳамгироӣ ба иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва бозори молиявии байналмилалӣ мебошад. Чунки равандҳои муносири ҷаҳонишавӣ аҳамияти афзояндаи сармоягузориҳои мустақими хориҷиро тавсиф мекунанд. Яке аз аломатҳои тамомияти иқтисоди ҷаҳонӣ, ба даст овардани нақши сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ дар ҳама шаклҳои муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ мебошад. Инчунин кишвар ба ҷалби сармоягузориҳои босифат бо нархи

арзон, сармоягузор бошад баръакс манфиатдор аст. Барои рафъи ихтилофот ва муноқишаҳои ба миёномада музокираҳои мустақим ташкил карда мешаванд. Ин ихтилофҳо дар доираи қарордодҳои дахлдор ҳал карда мешаванд. Аз ин лиҳоз, манфиатҳои ҳамаи иштироккунандагон ҳам сармоягузoron ва кишвари ҷалбкунанда ба инобат гирифта идора ва танзим карда мешавад. Чунки ҳамаи онҳо барои риояи саривақтии созишномаҳо манфиатдоранд. Вобаста ба ин гуфтаҳо, як қатор чораҳои заруранд, ки ба баланд бардоштани самаранокии механизмҳои ҷалби сармоягузории мустақими хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шаванд. Маҳз ҳамин масъалаҳо муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии интихобкардаи моро ташкил дод.

Асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқотро қорҳои олимони пешбари ватанӣ ва хориҷӣ оиди ҷалби сармоягузории мустақими хориҷиро дарбар гирифтааст. Ҳангоми баррасии мавзӯи муаллиф ба тавсияҳои ЮНТАКД оиди ҷалби сармоягузории мустақими хориҷӣ, инчунин равияҳои концептуалӣ, ки дар монографияҳои илмӣ, маводи конференсияҳои илмӣ-амалӣ, ҳисоботи илмии марказҳои бузурги илмӣ, инчунин қонунҳо, стратегияву барномаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон таъяс намудааст. Дар раванди таҳқиқот методҳои умумиилмии таҳқиқот, методҳои омори ва методҳои амсиласозии эконометрии истифода бурда шуданд. Ҳангоми ҳал намудани вазифаҳои пешгузошташуда методҳои абстрактӣ-мантиқӣ, таҳлилӣ, монографӣ, ҳисобӣ-конструктивӣ, муқоисавӣ ва ғайра истифода гардиданд.

Навгонии илмии натиҷаҳои таҳқиқот дар асосноккунии илмии назария, амалия танзим ва идоракунии ҷалби сармоягузории мустақими хориҷӣ инъикос гардиданд.

Дар раванди таҳқиқот натиҷаҳои зерин ба даст оварда шуданд, ки навгонии илмиро муайян намуда, муҳтавои ҳимояро ташкил медиҳанд:

1. Дар муҳтавои сармоягузори мустақими хориҷӣ вобаста ба мақсадҳои аниқӣ дар ибтидо гузошташуда ва ба самти дигаргунсозии системаи иҷтимоӣ-иқтисодии тағйирот ворид карда, он саҳеҳ гардонида шуд. Ба мафҳуми сармоягузори мустақими хориҷӣ ин сармояи молиявӣ, молӣ ва интеллектуалӣ (зеҳнӣ)-и сармоягузори хориҷӣ ба сектори ҳақиқии иқтисодии давлати гирандаи сармоя бо мақсади ба даст овардани фоидае, ки ҳам ба иқтисодиёт ва ҳам рушди инноватсионии ин давлат таъсири дучониба дорад, таърифи нав дода шуд.

2. Тамоюлҳо, содирот ва воридоти сармоягузори мустақими хориҷӣ байни мамлакатҳои тараққикарда, мамлакатҳои иқтисодиёташон гузариш ва мамлакатҳои сохтори иқтисодиёташон суст омӯхта шуданд. Дар асоси омӯзиши методикаҳои арзёбии самаранокии ҷалби сармоягузори мустақими хориҷӣ, даромаднокии ҷалби сармояи содиротии ҷалбшуда аз рӯи таснифоти мамлакатҳо, асоснок карда шуд.

3. Дар заминаи усулҳои коррелясионӣ-регрессионӣ ва моделҳои тренди қатории вақтӣ ММД ва сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон арзёбӣ гардидааст. Дар доираи модели тренд дурнамои ММД ва сармоягузорӣ барои солҳои 2019-2025 нишон дода шудааст.

4. Проблемаҳои асосии ҷалби сармоягузори мустақими хориҷии дар ҷумҳури мавҷудбуда, ки асосан ба дараҷаи нокифояи рушди инфрасохтори соҳаи сармоягузорӣ, номукамал будани қонунгузорӣ, фаъолияти сусти сармоягузори бонкҳои ҷумҳурӣ, қоркарди номукамали механизмҳои суғуртаи сармоягузорӣ, махсусан сармоягузориҳои хориҷӣ алоқаманд аст, ошкор карда шуданд.

5. Соҳаҳои асосии сармоягузорӣ таҳлил ва муайян карда шуда, самтҳои гидроэнергетика, кишоварзӣ, пахта, мохипарварӣ, занбӯриасалпарварӣ, қордақрди мева, қорводорӣ, саноати бофандагӣ, алюминӣ, саноати қухӣ, ангишт, тилло ва нуқра, нақлиёт, сайёҳӣ ҳамчун соҳаҳои афзалиятнок барои ҷалби сармоягузори мустақими хориҷӣ пешниҳод карда шуд.

6. Роҳҳои баланд бардоштани идора ва танзими сармоягузори мустақими хориҷӣ, ки имкон медиҳанд, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шакли ҳаҷмҳои ба манфиати миллӣ ва рушди иҷтимоӣ-иқтисодии он тибқи стратегияи оянда мувофиқ воридшавии сармояи хориҷӣ таъмин гаранд, пешниҳод карда шуд.

Аҳамияти амалии натиҷаҳои таҳқиқот, корҳои олимони пешбари ватанӣ ва хориҷӣ оиди ҷалби сармоягузори мустақими хориҷиро дарбар гирифтааст. Ҳангоми баррасии мавзӯи муаллиф ба тавсияҳои ЮНТАКД оиди ҷалби сармоягузори мустақими хориҷӣ, инчунин равишҳои концептуалӣ, ки дар монографияҳои илмӣ, маводи конференсияҳои илмӣ-амалӣ, ҳисоботи илмии марказҳои бузурги илмӣ, инчунин қонунҳо, стратегияву барномаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон таъия намудааст.

Хулоса ва тавсияҳои дар таҳқиқоти диссертатсионӣ овардашударо дар фаъолияти амалӣ ҳангоми ҷалби сармоягузори мустақими хориҷӣ ба таври васеъ истифода бурдан мумкин аст. Онҳоро инчунин мақомоти ҳокимияти давлатӣ барои тақмили қонунгузорӣ ва таҳияи тадбирҳо дар соҳаи фаъолияти сармоягузорӣ истифода бурда метавонанд.

Татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот. Нуқтаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байнидонишгоҳӣ (солҳои 2010-2019) пешниҳод гардида, дастгирӣ ёфтанд. Маводи таҳқиқотро инчунин ҳангоми хондани маърузаҳо оид ба курси «Сармоягузорӣ», «Менеҷменти молиявӣ», «Баҳодиҳии фаъолияти инвестиционии муассисаҳо», ҳамчунин ҳангоми хондани маърузаҳо дар курси махсус оид ба назарияи сармоягузорӣ ва дастгирии давлатии рушди иқтисодиёт дар ихтисосҳои иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав истифода бурдан мумкин аст.

Муқаррароти асосии диссертатсияи илмӣ дар 6 адад мақолаи ҷопӣ, аз он ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ ва нашрияҳои шомили

Феҳристи таҳиянамудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
инъикос ёфтаанд:

1. Султонзода, И.М. Хусусиятҳои сармоягузори портфелии хориҷӣ дар иқтисодиёти ҷумҳурӣ// И.М. Султонзода // Паёми донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ –иқтисодӣ ва ҷамъияти. –№2. – Душанбе, 2019. – С. 145-151.
2. Султонзода, И.М. Арзёбии ҷалби сармоягузори хориҷи ва нақши он дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон// И.М. Султонзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ – иқтисодӣ ва ҷамъияти –№1. – Душанбе, 2019. – С. 76-80.
3. Султонзода, И.М. Фаъолияти корхонаҳои муштарақ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон// И.М. Султонзода // Паёми Донишгоҳи давлатии Қургонтеппа ба номи Носири Хусрав. - нашри 2\3 (47), 2017. – С. 213-216.
4. Султонзода, И.М. Марҳилаҳои рушди сармояи мустақими хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон// И.М. Султонзода // Паёми Донишгоҳи давлатии Қургонтеппа ба номи Носири Хусрав. - №1/31(59). – Бохтар, 2019. – С. 197-201.
5. Султонзода, И.М. Сармоягузорӣ ҳамчун омили рушди босуботи иқтисоди миллӣ// И.М. Султонзода//Маводи конференсияи илмӣ-назариявии ҷумҳуриявӣ бахшида ба 20-солагии Ваҳдати миллӣ ва соли ҷавонон таҳти унвони “Рушди босуботи комплекси агросаноатӣ –омили муҳими таъмини амнияти озуқаворӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. - “Қургонтеппа, 2017. С. 274-277.
6. Султонзода, И.М. Ҷараёни ҷалби сармоягузориҳои хориҷи ва таъсири он ба иқтисоди миллӣ // И.М. Султонзода // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии байналмилалӣ дар мавзӯи “Энергетика омили асосии рушди босуръати иқтисодиёт” 20 декабри соли 2018. – С. 303-306.

Қарор карда шуд:

1. Диссертатсияи Султонзода Исо Муҳаммад дар мавзӯи “Асосҳои назариявии танзими сармоягузори мустақими хориҷӣ дар иқтисодиёти миллӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт, пешниҳод гардидааст, ба итмом расида ҳисобида шавад.
2. Диссертатсияи Султонзода Исо Муҳаммад дар мавзӯи “Асосҳои назариявии танзими сармоягузори мустақими хориҷӣ дар иқтисодиёти миллӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт, ба муҳокимаи расмӣ пешниҳод карда шавад.

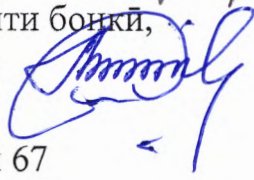
Дар ҷаласаи васеи фаъолияти бонкӣ ва молияи донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Н.Хусрав (протоколи №5 аз 07.01.2020) гузаронида шуда, дар он 30 нафар иштирок доштанд.

Натиҷаҳои овоздиҳии кушод: тарафдор 30 нафар, зид нест, бетараф нест.

Раис:

профессори кафедраи назарияи иқтисодӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ Садриддинов Н.Т.

Котиб:

муdiri кафедраи фаъолияти бонкӣ,
номзади илмҳои иқтисодӣ Раҳимов П.С.

735140, ш. Бохтар, к. Айнӣ 67
Тел: (8 32 22) 2-54-81; 2-22-53
www.ktsu.edu.ru, почтаи
электронӣ: ktsu78@mail.ru

Имзои Садриддинов Н.Т., ва
Раҳимов П.С.-ро тасдиқ мекунам.
Сардори шуъбаи кадрҳо

Шукурзод Ҷ.